

IN M. ANTONIUM

PHILIPPICA II.

ARGUMENTUM.

Habitâ à Cicerone oratione prima in Ant^oni^o, hic in villam Tiburtinam se contulit, ibique dies septemdecim. quod Ciceroni responderet, commentatus est. Postea in urbem reversus senatum convocavit, atque in Ciceronem tunc absentem, quæ cogitaverat, evomuit. Divinâ hanc oratione Cicero respondit Antonio, ac singulas eius vite partes, à puerili prætextâ exorsus, mirâ eloquentiâ exagitat: sic ut in aliis orationibus par sibi orator Cicero, in hac se ipso major, ac Divinus, teste Juvenale, videri possit.

QUÆSTIO, STYLUS.

Questio est in genere demonstrativo, an M. Antonius sit homo vitiosus & hostis reip. Stylus est vehemens & copiosus.

EXORDIUM.

Quodam Reipublicæ fato dicit fieri orator, ut nemo à viginti annis reipub. hostis, quin etiam Ciceroni inimicus fuerit, ipsique tandem pœnas persolverit. N. 1. Talis fuit Catilina, & Clodius, quibus tamen audacior sit Antonius.

H

Post

Post Exordium sequitur Confutatio.

Purgat se Cicero, & objecta ab Antonio criminosa confutat.

Primò, de violata amicitia & ingrato animo N. 3
& seq.

2dò, de consolatu crudeliter gesto. N. 10.

3tiò, de nece Clodii N. 21.

4tò, de bello civili N. 23.

5tò, de nece Cæsaris N. 25.

6tò, de abalienatione Pompeji N. 37.

*Post Confutationem sequitur***PROPOSITIO.**

Antonius fuit homo vitiosus & Reipublicæ hostis.

ARGUMENTUM I.

Antonius in privata vita decoctor, audax, impurus, & seditiosus fuit, ergo fuit homo vitiosus.

Antecedens probatur inductione per omnes ætates.

Nam 1. In pueritia fuit decoctor, & audax; N. 44.

2. In adolescentia fuit impurus N. 45.

3. In reliqua ætate seditiosus. N. 47. & seq.

AR-

ARGUMENTUM II.

Antonius in singulis Magistratibus oppressit Rempubl, ergo est hostis Reip.

Antecedens probatur inductione per omnes Magistratus.

Nam 1. Quæstor factus oppressit rempubl. N. 50.

2. Tribunus plebis oppressit rempubl. N. 53 & seq.

3. Magister equitum oppressit rempub. per iniqua decreta, & rapinas bonorum, præsertim domûs Cneji Pompeji N. 62. & seq.

4. In consulatu oppressit rempub. N. 79. & seq.

PERORATIO.

Concludit tandem Cicero à N. III. longam insectationem, cavillando, jamque quasi victor insultat Antonio; mori non recusans, si morte suâ populum Rom, possit liberum relinquere.

- 1 **Q**uoniam meo fato, C. P. fieri dicam, ut nemo his annis viginti reipub. hostis fuerit, qui non bellum eodem tempore mihi quoque indixerit? Nec verò necesse est à me quemquam nominari vobis, cum ipsi recordemini, mihi pœnarum illi plus, quam optarem, dederunt. Te miror, Antoni, quorum facta imitère, eorum exitus non perhorrescere. Atque hoc in aliis minus mirabar, nemo illorum inimicus mihi facti voluntarius: omnes à me reipub. causa laceffisti, tu, ne verbo quidem violatus, ut audacior, quam L. Catilina, furiosior, quam P. Clodius, viderere, ultro maledictis laceffisti: tuamque à me alienationem tibi ad civeis impios glorie fore putavisti. *
- 2 **Q**uid putem? contemptumne me? non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus gestis, nec in hac mea mediocritate ingenui quid despicere possit Antonius. An in senatu facillimè de me detrahi posse credidit? qui ordo clarissimis civibus bene gesta reipub. testimonium multis, mihi uni conservata dedit? An decertare mecum voluit contentione dicendi? hoc quidem beneficium est, quid enim plenius, quid uberius, quam mihi **S** pro me, **S** contra Antonium dicere? Illud profectò est, non existimavit, sui similibus probari posse,
- 3 **S**e esse hostem patrie, nisi mihi esset inimicus. * Cui prius, quam de ceteris rebus respondeo: de amicitia, quam à me violatam esse criminatus est, quod ego gravissimum crimen iudico, pauca dicamus. Contra rem suam venisse me, nescio quando questus est. An ego non venirem contra alienum pro

pro familiari, & necessario meo? non venirem
 contra gratiam, non virtutis specie, sed etatis flo-
 re collectam? non venirem contra injuriam,
 quam iste intercessoris iniquissimi beneficio obti-
 nuit, non jure pratorio? Sed hoc idcirco com-
 memoratum à te puto, ut te infamo ordini com-
 mendaras: cum te omnes recordarentur libertini
 generum, & liberos tuos, nepotes Quint. Fadii,
 libertini hominis fuisse. At enim te in disciplinam
 meam tradideras, (nam ita dixisti) domum
 meam venitaras. Na tu, si id fecisses, melius
 fama, melius pudicitia tua consulisses, sed nec
 fecisti, nec, si cuperes, tibi id per C. Curionem fa-
 cere licuisset. * Auguratus petitionem mihi te 4
 concessisse dixisti. O incredibilem audaciam! o
 impudentiam predicandam! Quo enim tempore
 me augurem à toto collegio expetitum Cn. Pompe-
 jus, & Quint. Hortensius nominaverunt (neque
 enim licebat à pluribus nominari) tu nec solven-
 do eras, nec te ullo modo, nisi eversa repub. incolu-
 mem fore putabas. Poteras autem eo tempore au-
 guratum petere, cum in Italia Curio non esset?
 aut cum, cum es factus, unam tribum sine Curio-
 ne ferre potuisses? cujus etiam familiares de vi
 condemnati sunt, quod tui nimis studiosi fuissent.
 * At beneficio sum usus tuo, quod quanquam il- 5
 lud ipsum, quod commemoras, semper prae me tuli,
 malui me tibi debere confiteri, quam cuiquam
 minus prudenti non satis gratus videri. Sed quo
 beneficio? quod me Brundisii non occideris?
 quem ipse victor, qui tibi, ut tunc gloriari solebas,
 detulerat ex latronibus suis principatum, saluum
 esse voluisset, in Italiam ire iussisset, cum tu occi-

deres? Fac potuisse, quod est aliud, P. C. beneficium latronum, nisi ut commemorare possint, iis se dedisse vitam, quibus non ademerint? Quod si esset beneficium, nunquam ij, qui illum interfecerunt, à quo erant servati, quos tu ipse viros clarissimos appellare soles, tantam essent gloriam consecuti. Quale autem beneficium est, quod te abstinueris nefario scelere? qua in re non tam jucundum videri mihi debuit, ne non interfectum à te, quàm miserum, id te impunè facere potuisse.* Sed sit beneficium, quandoquidem manus accipi à latrone nullum potuit: in quo potes me dicere ingratum? an de interitu reipublicæ queri non debui, ne in te ingratus viderer? Nam in illa quærela, misera quidem, & luctuosa, sed mihi pro hoc gradu, in quo me senatus, populusque Romanus collocavit, necessaria, quid est dictum à me cum contumelia? quid non moderatè? quid non amicè? Et quidem cuius temperantiæ fuit, de Marco Antonio querentem, abstinere maledicto? præsertim cum tu reliquias reipublicæ dissipavisses? cum domi tue turpissimo mercatu omnia essent venalia? cum leges eas, quæ nunquam promulgatæ essent, & de te, & à te latas confiterere? cum auspicia augur, intercessionem consul sustulisses? cum esses foedissimè stipatus armatis? cum omneis impuritates pudica in domo quotidie susciperes, vino, lustrisq; confectus? * At ego, tanquam mihi cum Marco Crasso contentio esset, quocum multa, & magna fuerunt, non cum uno gladiatore nequissimo de rep. graviter querens, de homine nihil dixi. Itaq; hodie perficiam, ut intelligat, quantum tum à me beneficium acceperit. At etiam literas, quas me sibi mi-

bi misisse diceret, recitavit, homo & humanitatis
 expertus, & vite communis ignarus. Quis enim un-
 quam, qui paulum modo bonorum consuetudinem
 nosset, literas ad se ab amico missas, offensione ali-
 qua interposita in medium protulit, palamque re-
 citavit? Quid hoc est aliud, quam tollere è vita
 vite societatem: tollere amicorum colloquia absen-
 tium? quam multa joca solent esse in epistolis, qua
 prolata si sint inepta esse videantur, quam multa
 seria, neque tamen ullo modo divulganda. * Sit §
 hoc inhumanitatis tuae stultitiam incredibilem vi-
 dete. Quid habes, quod mihi opponas, homo diserte,
 Mustella Tamisio, & Tironi Numisio videris: qui
 cum hoc ipso tempore stent cum gladiis in con-
 spectu senatus, ego quoque disertum putabo, si osten-
 deris, quomodo sis eos inter sicarios defensurus.
 Sed quid opponas tandem, si negem, me unquam
 istas literas ad te misisse? quo me teste convinces?
 an chirographo? in quo habes scientiam questuo-
 sam. Qui possis? sunt enim librarii manu. Jam in-
 video magistro tuo, qui te tantà mercede, quan-
 tam jam proferam, nihil sapere docuit. * Quid enim ¶
 est minus non dico oratoris, sed hominis, quam id
 obicere adversario, quod ille si verbo negarit, lon-
 gius progredi non possit, qui objecerit? At ego non
 nego: teque in isto ipso convinco non inhumanita-
 tis solum, sed etiam amentie. Quod enim verbum
 in istis literis est non plenum humanitatis, officii,
 benevolentiae? omne autem crimen tuum est, quod
 de te in his literis non malè existimem: quod scri-
 bam tanquam ad civem, tanquam ad bonum vi-
 rum, non tanquam ad sceleratum, & latronem.
 At ego tuas literas, etsi jure poteram à te laceffitus,

tamen non proferam: quibus petis, ut tibi per me liceat quendam de exilio reducere: adjurásq; , id te, invito me non esse facturum: idque à me impetras, quid enim me interponerem audacia tua: quam neque auctoritas hujus ordinis, neq; existimatio populi Ro. neque leges ulla possent coercere.

10 * Veruntamen quid erat, quòd me rogares, si erat is, de quo rogabas, Casaris lege reductus? Sed videlicet meam gratiam voluit esse: in quo ne ipsius quidem ulla poterat esse, lege lata. Sed cum mihi patres conscripti, & pro me aliquid, & in Marcum Antonium multa dicenda sint: alterum peto à vobis, ut pro me dicentem benigne, alterum ipse efficiam, ut, contra illum cum dicam, attente audiat, simul illud oro: si meam cum in omni vita, tum in dicendo moderationem, modestiamq; cognoscitis, ne me hodie, cum isti, ut provocavit, respondere, oblitum esse putetis mei: non tractabo ut consulam: ne ille quidem me ut consularem. Et si ille nullo modo consul, vel quòd ita vivit, vel quòd ita reipub. gerit, vel quòd ita factus est consul: ego

11 sine ulla controversia consularis. * Ut igitur intelligeretis, qualem ipse se consulam profiteretur, objecit mihi consulatum meum, qui consulatus, verbo, meus, patres conscripti, re, vester fuit: quid enim constitui, quid gessi, nisi ex hujus ordinis consilio, auctoritate sententiâ? Hac tu homo sapiens, non solum eloquens, apud eos, quorum consilio, sapientiaque gesta sunt, ausus es vituperare? Quis autem meum consulatum, præter Publium Clodium, qui vituperaret, inventus est? cuius quidem te fatum, sicuti C. Curionem manet: quoniam id domi tua est, quòd fuit illorum utriq; fatale. * Non placet

cet Marco Antonio consulatus meus. At placuit Pub-
 lio Servilio, ut eum primum nominem ex illius tem-
 poris consularibus, qui proximè est mortuus: placuit
 Quint. Lutatius Catulo, cujus semper in hac repub.
 vivet auctoritas: placuit duobus Lucullis, M. Cras-
 so, Q. Hortensio, C. Curioni, M. Lepido, C. Pisoni, M.
 Labeoni, L. Volcatio, C. Figulo, D. Silano, Lucio Mu-
 rena, qui tunc erant consules designati: placuit
 idem, quod consularibus, Marco Cato: qui cum
 multa vita excedens providit, tum quod consulem
 non vidit. Maxime vero consulatum meum Cn.
 Pompejus probavit: qui ut me primum decedens ex
 Syria vidit, complexus, & gratulans, meo beneficio
 patriam se visurum esse dixit. * Sed quid singulos 13
 commemoro? frequentissimo senatui sic placuit, ut
 esset nemo, qui mihi non, ut parenti, gratias ageret:
 qui non mihi vitam suam, liberos, fortunas, repub-
 licam referret acceptam. Sed quoniam illis, quos
 nominavi, tot, & talibus viris respub. orbata est: ve-
 niamus ad eos, qui duo è consulari numero reliqui
 sunt. L. Cotta, vir summo ingenio, summaque pru-
 dentia rebus us gestis, quas tu reprehendis, suppli-
 cationem decrevit verbis amplissimis: eique illi ipsi,
 quos modò nominavi, consulares. senatúsque cunctus
 assensus est, qui honos post conditam hanc urbem ha-
 bitus est togato ante me nemini. * L. Caesar, avun- 14
 culus tuus, quâ oratione, quâ constantiâ, quâ gra-
 vitate sententiam dixit in sororis tua virum, vitri-
 cum tuum? hunc tu cum auctorem, & praeceptorem
 omnium consiliorum, totiusque vitæ debuisses habe-
 re, vitrici te similem, quàm avunculi esse maluisti,
 hujus ego consilii alienis consul usus sum: tu soror-
 ris filius, et quid ad eum nunquam de repub. retulisti?

- ad quos refert? dii immortales! ad eos scilicet, quorum nobis etiam dies natales audiendi sunt. * Hodie non descendit Antonius, cur? dat natalia in hortis: cui? neminem nominabo: putatote cum Phormioni, tum Gnathoni, tum Ballioni. O fœditatem hominis flagitiosam! ô impudentiam, nequitiam, libidinem non ferendam! tu cum principem senatorem, civem singularem, tam propinquum habeas, ad eum de repub. nihil refers: ad eos refers, qui domum suam nullam habent, tuam exhauriunt? Tuus videlicet salutaris consulatus, perniciosus meus. Ad cône pudorem cum pudicitia perdidisti, ut hoc in eo templo dicere ausus sis, in quo ego senatum illum, qui quondam florens orbi terrarum presidebat, consulebam: tu homines perditissimos cum gladius collocavisti? * Ac etiam ausus es (quid autem est quod tu non audeas?) Clivum Capitolinum dicere, me consule, plenum servorum armatorum fuisse. Ut illa credo nefaria senatusconsulta fierent, vim afferebas senatui. O miserum, si ve illa tibi nota non sunt (nihil enim boni nosti) si ve sunt, qui apud tales viros tam imprudenter loquere! Quis enim eques Rom. quis præter te, adolescens nobilis, qui ullius ordinis, qui se civem meminisset, cum senatus in hoc templo esset, in Clivo Capitolino non fuit? quis nomen non dedit? quanquam nec scribe sufficere, nec tabula nomina illorum capere potuerunt. * Etenim cum homines nefarii de patria parricidio confiterentur, consciorum iudiciis, suâ manu, voce pene literarum coacti, se urbem inflammare, cives trucidare, vastare Italiam, delere rempublicam, consensisse; quis esset, qui ad salutem communem defendendam non.

non excitaretur? presertim cum senatus, populus-
 que Romanus haberet ducem, qualis si quidem nunc
 esset, tibi idem, quod illis accidit, contigisset. Ad
 sepulturam corpus viri sui negat à me datum.
 Hoc verò ne P. quidem Clodius dixit unquam:
 quem, quia jure fui ei inimicus, doleo à te jam om-
 nibus vitiis esse superatum. * Qui autem tibi ve- 18
 nit in mentem, redigere in memoriam nostram, te
 domi P. Lentuli esse educatum? an verebare, ne
 non putaremus naturà te potuisse tam improbum
 evadere, nisi accessisset etiam disciplina? Tam au-
 tem eras excors, ut tota in oratione tecum ipse pug-
 nares: ut non modò non coherentia inter se dice-
 res, sed maximè disjuncta atque contraria: ut non
 tanta mecum, quanta tecum tibi esset contentio? vi-
 tricium tuum in tanto fuisse scelere fatebare, pœnâ
 affectum querebare. Ita, quod proprium meum est,
 laudasti: quod totius senatus est, reprehendisti, nam,
 cum comprehensio fontium mea, animadversio sena-
 tus fuerit, homo disertus non intelligit, eum, quem
 contra dicit, laudari à se: eos, apud quos dicit, vi- 19
 tuperari. * Jam illud cuius est non dico audacia
 [cupit enim se audacem dici] sed, quod minime
 vult, stultitia, quâ vincit omnes, Clivi Capitolini
 mentionem facere, cum inter subsellia nostra ver-
 seneur armati? cum in hac cella Concordiæ, à dii
 immortales! in qua, me consule, salutares senten-
 tiæ dictæ sunt, quibus ad hanc diem vivimus, cum
 gladius homines collocati stent? Accusa senatum:
 accusa equestrem ordinem, qui tum cum senatu co-
 pulatus fuit: accusa omnes ordines, omnes cives, dum
 confiteare, hunc ordinem, hoc ipso tempore, ab Ithy-
 reis

reis circumfideri. Hac tu non propter audaciam dicis tam impudenter, sed quia tantarum rerum repugnantiam non videas: nihil profecto sapis. Quid est enim dementius, quam, cum ipse contra rempub. perniciofa arma coperis, objicere alteri falutaria?

20 * At etiam quodam loco faceris esse voluisti. Quam id [dij boni] non decebat? in quo est tua culpa nonnulla, aliquid enim falis ab uxore minus trahere potuisti. CEDANT ARMA TOGÆ. Quid? tum nonne cefferunt? At poftea tuis armis ceffit toga. Quæramus igitur, utrum melius fuerit: libertati pop. R. foeleratorum arma, an libertatem noftro armis tuis cedere. Nec verò tibi de verfibus refpondebo: tantum dicam breviter: neque illos, neque ullas te omnino literas noffe: me nec reip. nec amicis unquam defuiffe. Et athen omni genere monumentorum meorum perfeciff, operis fubciffis, ut mea vigilia, meæque literæ & juventuti militatis, & nomini R. laudis aliquid afferrent. Sed hæc non hujus temporis; ad

21 majora veniamus. * P. Clodium meo confilio interfedum esse dixifti. Quidnam homines putarent, fi tuum occifus effet. cum tu illum in foro, fpedante pop. R. gladio ftricto interfeciffes, negotiumque tranfeiffes, nifi ille fe fub fcalas tabernæ librariæ conjeciffet? Sed quid? ego faviffe me tibi fateor fuafiffe ne tu quidem dicis. At Miloni ne favere quidem potui, prius n. rem tranfegit, quam quifquam tum fufpicaretur eum facturum esse. At ego fuafi: fcilicet is animus erat Milonis, ut prodeffe reip. fine fuafore non poffet. At letatus fum; quid? ergo in tanta letitia cuncta civitatis me unum triftem esse oportebat.

22 * Quamquam de morte P. Clodii fuit quæftio non
fatis

satis prudenter illa quidem constituta. Quid enim
 attinebat novâ lege queri de eo, qui hominem occi-
 disse, cum esset legibus questio constituta? quasi-
 tum est tamen. Quod ergo cum res agebatur, ne-
 mo in me dixit, id tot annis post tu es invenius, quò
 diceres? * Quòd verò dicere ausus es, id quo mul- 23
 tis verbis, opera mea Pompejuno à Caesaris amicitia
 esse disjunctum, ob eâque causam mea culpâ civi-
 ta bellum esse natum, in eo non tu quidem rotâre,
 sed quod maximum est, temporibus errasti. Ego
 M. Bibulo, præstantissimo cive, consule, nihil præ-
 termisi, quantum facere, enitiquè potui, quin Pom-
 pejum à Caesaris conjunctione avocarem, in quo
 Caesar fuit felicior: ipse enim Pompejum à mea fa-
 miliaritate disjuxit. Postea verò quàm se totum
 Pompejus Cesari tradidit: quid ego illum ab eo di-
 strahere conarer? stulti erat sperare: suadere, im-
 pudens. * Duo tamen tempora inciderunt, qui- 24
 bus aliquid contra Casarem Pompejo suaserim, ea
 velim reprehendas, si potes: unum, ne quinquennii
 imperium Cesari prorogaretur: alterum, ne pace-
 retur fieri, ut absentis ejus ratio haberetur, quorum
 se utrumvis persuasissimè: in has miseras nunquam
 incidissim. Atque idem cum jam omnes opes, &
 suas, & populi Rom. Pompejus ad Casarem detu-
 lisset, seròque eadem sentire cœpisset, quæ ego antè
 multò prævideram; inferrique patria bellum ne-
 farum viderem; pacis, concordia, compositionis
 auctor esse non destiti: meâque iâ vox est nota
 multis, Utinam Cæ, Pompei, cum C. Casare so-
 cietatem aut nunquam coissis, aut nunquam dire-
 misses: fuit alterum gravitatis, alterum præde-
 nte,

tua. *Hac mea, M. Antoni, semper & de Pompeio
 & de republica consilia fuerunt, qua si valerent,
 respubl. staret: tu tuis flagitiis, egestate, infamiã
 25 concidisses. * Sed haec vetera, illud verò recens,
 Caesarem meo consilio interfectum. Jam vereor, P. C.
 ne, quod turpissimum est, praevaricatoremi mihi
 apposuisse videar, qui me non solum meis laudibus
 ornaret, sed etiam oneraret alienis. Quis enim
 meum in istius societate gloriosissimi facti nomen au-
 divit? cuius autem, qui in eo numero fuisset, no-
 men est occultatum, occultatum dico: cuius non
 statim divulgatum? citius dixerim iactasse se ali-
 quos, ut fuisse in ista societate viderentur, qui socii
 non fuissent, quàm ut quisquam celare vellet.
 26 * Quàm verisimile porrò est, in tot hominibus,
 partim obscuris, partim adolescentibus, neminem
 occultantibus, meum nomen latere potuisse? Ete-
 nim si auctores ad liberandam patriam desideraren-
 tur illis auctoribus, Brutos ego impellerem, quo-
 rum uterque L. Bruti imaginem quotidie videret,
 alter etiam Hala? His igitur majoribus orti ab
 alienis potius consilium peterent, quàm à suis? &
 foris potius, quàm in domo? Quid? C. Cassius, in
 ea familia natus, quae non modò dominatum, sed ne
 potentiam quidem cuiusquam ferre potuit, me au-
 ctorem, credo, desideravit: qui etiam sine his
 clarissimis viris, hanc rem in Cilicia ad ostium
 fluminis Cydni confecisset, si ille ad eam ripam,
 quam constitnerat, non ad contrariam navim
 27 applicavisset, * Cn. Domitium non patris in-
 teritus, clarissimi viri, non avunculi mors,
 non spoliatio dignitatis, ad recuperandam li-
 bertae*

beretatem, sed mea auctoritas excitavit? An C.
 Tribonio persuasi? cui ne suadere quidem ausus
 essem, quo etiam majorem ei respublica gratiam
 debet, qui libertatem populi Romani unius ami-
 citiae preposuit: depulsorque dominatus, quam
 particeps esse maluit. An L. Tullius Cimber me
 est auctorem secutus? quem ego magis fecisse, il-
 lam rem sum admiratus, quam facturum puta-
 vi: admiratus sum autem ob eam causam, quod
 immemor beneficiorum, memor patriae fuisset.
 Quid duos Servilios? Cascas dicam, an Halas?
 Et hos auctoritate meâ censes excitatos potius,
 quam caritate reipublicæ? Longum est persequi
 ceteros, idque reipublicæ præclarum, fuisse tam
 multos, ipsis gloriosus est. * At quemadmodum 28
 me coarguerit homo acutus, recordamini. Casare
 interfecto, inquit, statim cruentum altè extollens
 M Brutus pugionem, Ciceronem nominatim ex-
 clamavit, atque ei recuperatam libertatem est
 gratulatus. Cur mihi potissimum, quod sciebam?
 Vide ne illa causa fuerit appellandi me, quod cum
 rem gessisset consimilem rebus iis, quas ipse gesseram,
 me potissimum testatus est, se æmulum mearum
 extitisse. * Tu autem omnium stultissime, non in- 29
 telligis, si id, quod me arguis, voluisse interfici
 Casarem, crimen sit: etiam letatum esse morte Ca-
 saris crimen esse? quid enim interest inter suaso-
 rem facti, et probatorem? aut quid refert, utrum
 voluerim fieri, an gaudeam factum? ecquis est igi-
 tur, te excepto, qui illum regnare gaudebas, quis
 illud aut fieri noluerit, aut factum improba-
 rit? omnes enim in culpa, etenim omnes boni, quan-

tum in ipsis fuit, Casarem occiderunt: aliis consi-
 lium, alius animus, alius occasio defuit: voluntas
 30 nemini. * Sed stuporem hominis, vel dicam pecu-
 dis, attendite: sic enim dixit M. Brutus, quem ego
 honoris causa nomino, cruentum pugionem tenens,
 Ciceronem exclamavit: ex quo intelligi debet, eum
 conscium fuisse. Ergo ego sceleratus appellor à te,
 quem tu suspicatum aliquid suspicaris. Ille, qui
 stillantem præ se pugionem tulit, is à te honoris causa
 nominatur? Esto, sit in verbis tuis hic stupor, quan-
 tò in rebus, sententis que major? Constituere hoc,
 consul, aliquando Brutorum, Cn. Cassij, C. Domitij,
 C. Trebonij, reliquorum, quam velis esse causam:
 edormi crapulam, inquam, & exhaia. An faces ad-
 movenda sunt, quæ te excitent, tanta causa indormi-
 entem? nunquamne intelligis, statuendum tibi esse,
 utrum illi, qui istam rem gesserunt, homicidæ rei
 31 sint, an vindices libertatis? * Attende te enim pau-
 lisper, cogitationemque sobrii hominis punctum tem-
 poris suscipe: etenim ego, qui sum illorum, ut sæpe
 fateor, familiaris, ut à te arguor, socius, nego quid-
 quam esse medium: confiteor eos, nisi liberatores
 populi Romani, conservatores que reipublicæ sint,
 plusquam sicarios, plusquam homicidas, plus etiam
 quam parricidas esse: siquidem est atrocius patriæ
 parentem, quam suum occidere. Tu homo sapiens,
 & considera te, quid dicis? si parricida: cur honoris
 causa à te sunt, & in hoc ordine, & apud populum
 Rom. semper appellati? cur M. Brutus, te referente,
 legibus est solutus, si ab urbe plus, quam decem
 dies abfuisset? cur ludæ Apollinares incredibi-
 li M. Bruti honore celebrati? cur provincia
 Cassie,

Cassio, & Bruto data? cur quaestores additi? cur lega-
 torum numerus auctus? Atque hac acta per te. non igi-
 tur homicida. sequitur ut liberatores iudicio sint: quan-
 doquidem tertium nihil potest esse. Quid est? num con- 32
 turbo te? non. n. fortasse satis, quae distinctius dicun-
 tur, sed intelligis: sed tamen haec est summa conclusionis
 mea: quoniam scelere à te liberati sunt, ab eodem te
 amplissimis premiis dignissimi iudicati sunt. Itaque
 jam retexo orationem meam, scribam ad illos, ut, si
 qui fortè, quod à te mihi objectum est, quarent, sitne
 verum? ne cui negent. Etenim vereor, ne aut celatum
 me ab ipsis, illis non honestum: aut invitatum refugisse,
 mihi sit turpissimum. Quae enim res unquam (prò san-
 cte Juppiter!) non modò in hac urbe, sed in omnibus ter-
 ris est gesta major? quae gloriosior? quae commendatior
 hominum memoria sempiterna? In hujus me consilii socie-
 tatem, tamquam in equum Trojanum includi cum prin-
 cipibus non recuso. Ago etiam gratias, quoquo ani- 33
 mo facis. tanta enim res est, ut invidiam istam, quam
 tu in me vis concitare, cum laude non comparem. Quid
 enim beatius illis, quos tu expulsos à te pradicas & rele-
 gatos? qui locus est aut tam desertus, aut tam inhumana-
 nus, qui illos, quò accesserint, non affari, atque ap-
 petere videatur? qui homines tam agrestes, qui se, cum
 eos adspexerint, non maximum cœpisse vita fructum
 putent? quae verò tam immemor posteritas, quae tam in-
 grata litera reperientur, quae eorum gloriam non im-
 mortalitatis memoria prosequantur? Tu verò adscribe 34
 me talem in numerum. Sed unam rem vereor, ne non pro-
 bes. Si enim fuisset, non solùm regem, sed regnum etiam

de rep. sustulissent : & , si meus stylus ille fuisset (ut dicitur) mihi crede , non solum unum actum , sed totam fabulam confecissem. Quamquam si interfici Casarem voluisse , crimen est. vide , quæso , Antoni , quid tibi futurum sit , quem & Narbone hoc consilium cum C. Trebonio cepisse notissimum est , & ob ejus consilii societatem , cum interficeretur Caesar , tum te à Trebonio vidimus sevocari. Ego autem (vide quàm tecum agam non inimicè) quod bene cogitasti aliquando , laudo : quod non indicasti , gratias ago : quod non fecisti ,
 35 ignosco : virum res illa quærebat. Quod si te in iudicium quis adducat , usurpètque illud Cassianum , CUI BONO FUERIT : vide , quæso , ne hæreas. Quamquam illud quidem fuit , ut tu dicebas , omnibus bono , qui uni servire nolebant : tibi tamen præcipuè , qui non modo non servis , sed etiam regnas : qui maximo te ere alieno ad eadem Opis liberasti : qui per easdem tabulas innumerabilem pecuniam dissipavisti : ad quem è domo Cesaris tam multa delata sunt : cujus domus , questuosissima est falsorum commentariorum , & chirographorum officina : agrorum , oppidorum , immuni-
 36 tatum , vectigalium flagitiosissima nundina. Etenim quæ res egestati , & eri alieno tuo , præter mortem Cesaris , subvenire potuisset ? Nescio quid conturbatus mihi esse videris , nunquid subtimes , ne ad te hoc crimen pertinere videatur ? libero te metu : nemo credet umquam : non est tuum de rep. bene mereri : habet istius pulcherrimi facti clarissimos viros resp. auctores : ego te tantum gaudere dico ; fecisse non arguo. Respondi maximis criminibus , nunc etiam reliquis
 37 respondendum est. Castra mihi Pompeji , atque illud

illud omne tempus objecisti, quo quidem tempore si, ut dixi, meum consilium auctoritasque valuisset: tu hodie egeres, nos liberi essemus, resp non tot duces, & exercitus amisisset. Fateor enim, me, cum ea, quae acciderunt, providerem futura, tanta in maestitia fuisse, quanta ceteri optimi cives, si idem providissent, fuissent. Dolebam, dolebam P. C. remp. vestris quondam, meisque consiliis conservatam, brevi tempore esse perituram, neque verò eram tam indoctus, ignarusque rerum, ut frangerer animo propter vitæ cupiditatem, quæ me manens conficeret angoribus, dimissa molestius omnibus liberasset. Illos ego præstantissimos viros, lumina reip. vivere volebam, tot consulareis, tot pratorios, tot honestissimos Senatores, omnem præterea florem nobilitatis, ac juventutis, tum optimorum civium exercitus: qui si viverent, quamvis iniqua conditione pacis (mihî enim omnis pax cum civibus bello civili utilior videbatur) remp. hodie teneremus. Quæ 38 sententia si valuisset, ac non ii maxime mihi, quorum ego vitæ consulebam, spe victoria elati, obstitissent: ut alia omittam, aut certè numquam in hoc ordine, vel potius numquam in hac urbe mansisses. At vero Cn. Pompeji voluntatem à me abalienabat oratio mea. An ille quemquam plus dilexit? cum ullo aut sermones, aut consilia contulit sapius? quod quidem erat magnum, de summa re dissentientis, in eadem consuetudine amicitiae permanere. Sed & ego quid ille, & contra ille, quid ego sentirem, & spectarem, videbat. Ego incolumitati civium primum, & postea dignitati: ille presenti dignitati potius consulebat. Quia autem habebat uterque, quod sequeretur, idcirco tolerabilior erat

39 nostra dissensio. Quid vero ille consularis vir, ac pa-
 ne divinus de me senserit, sciunt qui eum Pharsalica
 fuga Paphum profecuti sunt. Numquam ab eo mentio
 de me, nisi honorifica, nisi plena amicissimi desiderii,
 cum me vidisse plus fateretur, se speravisse meliora.
 Et ejus viri nomine me insectari audes, cujus me ami-
 cum, te sectorem esse fateare? Sed omittatur bellum
 illud, in quo tu nimis felix fuisti. Ne locis quidem
 respondebo, quibus me in castris usum esse dixisti.
 Erant quidem castra plena cura: verum tamen homi-
 nes, quamvis in turbidis rebus sint, tamen, si modò
 40 homines sunt, interdum animis relaxantur. Quod
 autem idem moestitiam meam reprehendit, idem jo-
 cum, magno argumento est, me in utroque fuisse mo-
 deratum. Hereditates mihi negasti venire, utinam
 hoc tuum verum crimen esset: plures amici mei, & ne-
 cessarii viverent. Sed qui istuc tibi venit in mentem?
 ego enim amplius *v. s.* ducenties acceptum hereditatibus
 retuli. Quamquam in hoc genere fateor feliciorum esse
 te. me nemo nisi amicus, fecit heredem; cum illo
 commodo, si quod erat, animi quidem dolor jungere-
 tur: te is, quem numquam vidisti, *L. Rubrius Cas-*
 41 *sinas*, fecit heredem. Et quidem vide, quam
 te amarit iste, qui, albus, a terve fueris, ignorans,
 fratris filium prateriit *Qu. Furii*, honestissimi equitis
 Romani, sui que amicissimi, quem palam, heredem
 semper factitabat, ne nomen quidem perscripsit: te,
 quem nunquam viderat, ac numquam salutaverat,
 fecit heredem. Velim mihi dicas, nisi molestum est,
L. Turselius qua facie fuerit, qua statura, quo mu-
 nicipio, qua tribu. nihil scio, inquires, nisi qua
 pradia

pradia habuerit. Igitur fratrem exheredans te faciebat heredem. In multas praterea pecunias alienissimorum hominum, ejectis veris heredibus, tamquam heres esset, invasit. Quamquam hoc maxime admiratus sum, mentionem te hereditatum ausum esse facere, cum ipse hereditatem patris non adisses. Hac ut colligeres, homo amentissime, tot dies in altera villa declamasti? quamquam tu quidem (ut tui familiarissimi dicitant) vini exhalandi, non ingenii acuendi causa declamitas. Et vero adhibes joci causa magistrum, suffragio tuo, & compotorum tuorum, rhetorem: cui concessisti, ut non in te, quae vellet diceret, sed in quem vellet, diceret. Salsum omnino hominem: sed materia facilis, in te, & in tuos dicta dicere. Vide autem inter te, & avum tuum, quid intersit. Ille sensim dicebat, quod causa prodesset: tu cursim dicis aliena. At quanta merces rhetori data est? Audite, audite, P. C. & cognoscite reip. vulnera. duo millia jugerum campi Leontini Sex. Clodio rhetori assignasti, & quidem immunia, ut pro tanta mercede nihil sapere disceres. Num etiam hoc, homo audacissime, ex Caesaris commentariis? Sed dicam alio loco de Leontino agro, & de Campano: quos iste agros ereptos reip. turpissimis possessoribus inquinavit. Jam enim, quoniam criminibus ejus satis respondi, de ipso emendatore, & correctore nostro quadam dicenda sunt. nec enim omnia effundam, ut, si sapius decertandum sit, ut erit, semper novus veniam: quam facultatem mihi multitudo istius vitiorum, peccatorumque largitur. Visne igitur te inspiciamus à puero? sic

opinor. à principio ordiamur. Tenesne memoria, praetextatum te decoxisse? Patris, inquires, ista culpa est. Concedo: etenim est pietas plena defensio. Illud tamen audaciae tuae, quod sedisti in quatuordecim ordinibus, cum esset lege Roscia decoctoribus certus locus constitutus, quamvis quis fortune vitio, non suo decoxisset. Sumpsiisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti. primò vulgare scortum: certa flagitii merces, nec ea parva: sed citò Curio intervenit, qui te à meretricio quæstu abduxit: & tanquam stolam dedisset, in matrimonio stabili, & certo locavit. Nemo unquam puer emptus libidinis causa, tam fuit in Domini potestate, quam tu in Curionis. Quoties te pater ejus domo sua ejecit? quoties custodes posuit, ne limen intrares? cum tamen tu, nocte socia, hortante libidine, cogente mercede, per tegulas dimitterere, qua flagitia domus illa diutius ferre non potuit. Scisne me de rebus tibi notissimis dicere? Recordare tempus illud, cum pater Curio mærens jacebat in lecto: filius se ad pedes meos prosternens, lachrymans, te mihi commendabat: orabat, ut te contra suum patrem, si sestertium sexagies peteret, defenderem. tantum enim se pro te intercessisse dicebat. Ipse autem amore ardens confirmabat, quòd desiderium tui dissidii ferre non posset,

45 se in exilium esse iturum. Quo ego tempore tanta mala florētissima familia sedavi, vel potius sustuli, patri persuasi, ut æs alienum filii dissolveret: redimeret adolescentem, summa sp̄s & animi & ingenii præditum, rei familiaris facultatibus: eumque à tua non modò familiaritate, sed etiam congressione; patrio jure, & potestate prohiberet. Hæc tu, cum per me acta meminisses:

nisses : nisi illis , quos videmus , gladiis conficeres ,
 maledictis me provocare ausus esses ? Sed jam supra, & 47
 flagitia omittam : sunt quaedam , quae honestè non possum
 dicere : tu autem eo liberior , quòd ea in te admisisti ,
 quae à verecundo inimico audire non posses. Sed reli-
 quum vitae cursum videte : quem quidem celeriter per-
 stringam. Ad haec enim , quae in civili bello , in maxi-
 mis Republica miseri fecit , & ea , quae quotidie facit ,
 festinat animus , quae peto , ut , quamquam multò notio-
 ra vobis , quàm mihi sunt , tamen , ut facitis , attentè
 audiatis. debet enim talibus in rebus excitare animos non
 cognitio solum rerum , sed etiam recordatio , tametsi in-
 cidamus oportet media , ne nimis serò ad extrema ve-
 niamus. Intimus erat in tribunatu Clodio : qui sua 48
 erga me beneficia commemorat , ejus omnium incendio-
 rum fax : cujus etiam domi quiddam jam tum molitus
 est. Quid dicam , ipse optimè intelligit. Inde itum
 Alexandriam contra senatus auctoritatem , contra
 religionem. Sed habebat ducem Gabinium , qui cum
 quidvis rectissimè facere posset. Qui tum inde reditus ,
 aut qualis ? prius in ultimam Galliam ex Aegypto ,
 quàm domum. Quae autem erat domus ? suam enim
 quisque domum tum obtinebat , neque erat usquam tua.
 Domum dico ? quid erat in terris , ubi in tuo pedem po-
 neres , praeter unum Misenum. quod cum sociis , tam-
 quàm Sisaponem tenebas ? Venisti è Gallia ad quaestu- 49
 ram petendam. aude dicere , te prius ad patrem tuum
 venisse , quàm ad me , acceperam enim jam ante Cesa-
 ris literas , ut mihi satisfaceri paterer à te. itaque ne lo-
 qui quidem sum te passus de gratia. Postea custoditus
 sum à te , tu à me observatus in petitione quaesturae. quo

quidem tempore P. Clodium; approbante populo Romano in foro es conatus occidere: cumque eam rem tua sponte conatere, non impulsu meo: tamen ita predicabas, te non existimare, nisi illum interfecisses, unquam mihi pro tuis in me injuriis satis esse facturum. In quo demiror, cur Milonem impulsu meo rem illam egisse dicas, cum te ultro mihi idem illud deferentem nunquam sim adhortatus: quamquam si in eo perseverares, ad tuam gloriam rem illam referri malebam, ⁵⁰ quàm ad meam gratiam. Quaestor es factus: deinde continuo sine Senatusconsulto, sine sorte, sine lege ad Caesarem cucurristi. id enim unum in terris, egestatis, aris alieni, nequitia, perditis vitæ rationibus persugium esse ducebas. Ibi te cum & illius largitionibus, & tuis rapinis explevisses (si hoc est explere, quod statim effundas) advolas egens ad tribunatum: ut in eo magistratu, si posses, viri tui similis esses. Accipite nunc, queso non ea, quæ ipse in se, atque in domesticum dedecus impurè, atque intemperanter, sed quæ in nos, fortunasque nostras, id est, in universam rempubl. impiè, ac nefariè fecerit: ab hujus enim scelere, ⁵¹ omnium malorum principium natum reperietis. Nam tum L. Lentulo, C. Marcello, consulibus, Calend. Jan. labentem, & prope cadentem rempublicam fulcire cuperetis, ipsique C. Casari, si sana mente esset, consulere velletis: tum iste venditum, atque mancipatum tribunatum, consiliis vestris opposuit, cervicesque suas ei subjecit securi, qua multi minoribus in peccatis occiderunt. In te autem M. Antoni, id decrevit senatus, & quidem incolumis nondum tot luminaribus extinctis, quod in hostem togatum decerni est

est solitum more majorum. Et tu apud patres conscri-
 ptos contra me dicere ausus es. cum ab hoc ordine ego
 conservator essem, tu hostis reipubl. iudicatus? Com-
 memoratio illius tui sceleris intermissa est, non memoria
 deleta. dum genus hominum, dum populi Romani no-
 men extabit [quod quidem erit, si per te licuerit, sem-
 piternum] tua illa pestifera intercessio nominabitur.
 Quid cupidè à senatu, quid temere fiebat, cum, tu, 52
 unus adolescens, universum ordinem decernere de sa-
 lute reipubl. prohibuisti? neque id semel, sed sapius?
 neque tu tecum de senatus auctoritate agi passus es: quid
 autem agebatur, nisi ne delere & evertere rempublicam
 funditus velles: cum te neque principes civitatis rogan-
 do, neque maiores natu monendo, neque frequens se-
 natus agendo, de vendita, atque addicta sententia
 movere potuit? Tum illud, multis rebus ante tentatis,
 necessariò tibi vulnus inflictum, quod paucis ante te,
 quorum incolumis fuit nemo. Tum contra te dedit ar- 53
 ma hic ordo consulibus reliquisque imperiis, & potesta-
 tibus: quæ non effugisses, nisi te ad arma Caesaris con-
 sulisses. Tu, tu, inquam, M. Antoni, princeps
 C. Cesari, omnia perturbare cupienti, causam belli
 contra patriam inferendi dedisti. Quid enim aliud ille
 dicebat? quam causam dementissimi sui consilii, &
 & facti affererat, nisi quod intercessio neglecta, jus
 tribunitium sublatum, circumscriptus esset Antonius?
 omitto, quàm hac falsa quàm levia: præsertim cum
 omnino nulla causa iusta cuiquam esse possit contra
 patriam arma capiendi. Sed nihil de Casare: ti-
 bi certè consistendum est, causam perniciosissimi belli
 in persona tua constitisse. O miserum te, si intelligis: 54

miseriorem, si non intelligis, hoc literis mandari, hoc
 memoria prodi, hujus rei ne posteritatem quidem om-
 nium seculorum umquam immemorem fore! consules
 ex Italia expulsos, cumque his Cneium Pompejum,
 qui Imperii populi Romani decus, ac lumen fuit: om-
 nes consulareis qui per valetudinem exequi fugam
 illam clademque potuissent: pratores, pratorios, tri-
 bunos plebis, magnam partem Senatus, omnem so-
 bolem juventutis, unoque verbo rempublicam expul-
 sam, atque exterminatam suis sedibus. Ut igitur in
 seminibus est causa arborum, & stirpium, sic hujus
 luctuosissimi belli semen tu fuisti. Doletis, treis exer-
 citus populi Romani interfectos: interfecit Antonius,
 desideratis clarissimos civeis: eos quoque eripuit vo-
 bis Antonius. auctoritas hujus ordinis afflictata est;
 afflixit Antonius omnia denique, quae postea vidimus
 (quid autem mali non vidimus?) si rectè ratiocinabi-
 mur; uni accepta referemus Antonio: ut Helena
 Trojanis, sic iste huic reipubl. causa belli, causa
 pestis, atque exitii fuit. Reliquae partes tribunatus
 principio similes omnia perfecit, quae senatus, sal-
 va reipubl. ne fieri possent, perfecerat. cuius tamen
 55 scelus in scelere cognoscite. Restituebat multos cala-
 tosos. in his patrum nulla mentio. si severus: cur non
 in omnibus? si misericors, cur non in suis? sed omitto
 ceteros. Lincium Lenticulam, de alea condem-
 natum, collusorem suum restituit: quasi verò lude-
 re cum condemnato non liceret. sed ut, quod ille in
 alea perdiderat, beneficio legis dissolveret. Quam
 attulisti rationem populo Romano, cur eum restitui
 oporteret? Absentem credo in reos relatum: rem-

*indicta causa judicatam : nullum fuisse de alea lege
 iudicium : vi oppressum, & armis : postremò, quod
 de patruo dicebatur, pecunia iudicium esse corru-
 ptum. Nihil horum. At vir bonus, & republica
 dignus. Nihil id quidem ad rem : ego tamen, quo-
 niam condemnatum esse, pro nihilo est, si ita esset,
 ignoscerem. Hominem omnium nequissimum, qui
 non dubitaret vel in foro alea ludere, lege, quæ
 est de alea, condemnatum qui in integrum restituit,
 is non apertissimè studium suum ipse profiteretur ? in
 eodem verò tribunatu, cum Caesar in Hispaniam pro- 57
 ficiscens, huic conculcandam Italiam tradidisset :
 quæ fuit ejus peragratio itineram ? lustratio muni-
 cipiorum ? Scio me in rebus celebratis sermone om-
 nium versari, eaque quæ dico, dicturusque sum ;
 notiora omnibus esse, qui in Italia tum fuère, quàm
 mihi, qui non fui. notabo tamen singulas res : etsi
 nullo modo poterit oratio mea satisfacere vestre scien-
 tia. etenim quod umquam in terris tantum flagi-
 tium extitisse auditum est ? tantam turpitudinem ?
 tantum dedecus ? Vehabatur in essedo tribunus pleb. 58
 lictores laureati antecedeabant : inter quos apertâ
 lecticâ, mima portabatur : quam ex oppidis muni-
 cipales, homines honesti, obviam necessario prodeun-
 tes, non noto illo, & mimico nomine, sed Volum-
 niam consalutabant : sequebatur rheda cum lenoni-
 bus ; comites nequissimi : rejecta mater impuri filii,
 tanquam nurum, sequebatur. O misera mulieris fœ-
 cunditatem calamitosam ! Horum flagitiorum iste
 vestigiis omnia municipia, præfecturas, colonias ;
 totam denique Italiam impressit. Reliquorum facto- 59
 tum*

rum ejus Patres conscr. difficilis est sanè reprehensio, & lubrica, versatus in bello est: saturavit se sanguine dissimillimorum sui civium: fuit felix, si potest ulla esse in scelere felicitas. Sed quoniam veteranis cautum esse volumus, quamquam dissimilis est militum causa, & tua: illi secuti sunt: tu quasisti ducem: tamen ne apud illos me in invidiam voces, nihil de belli genere dicam. Victor è Thessalia Brundusium cum legionibus revertisti. ibi me non occidisti. magnum beneficium. potuisse enim fateor. quamquam nemo erat eorum, qui tunc tecum fuerunt, qui mihi non censeret parci oportere: tanta enim est caritas patria, ut vestris etiam legionibus sanctus essem, quod eam à me servatam esse meminissent. sed fac te dedisse mihi, quod non ademitis, meque à te habere vitam, quia à te non sit erepta: liceat nunc mihi per tuas contumelias hoc beneficium tueri, ut tuebar, præsertim cum te hoc auditurum videres? Venisti Brundusium, in sinum

60 quidem, & in complexum tua mimula. Quid est enim mentior? quàm miserum est, id negare non posse, quod sit turpissimum confiteri. Si te municipiorum non pudebat: ne veterani quidem exercitus? quis enim miles fuit, qui Brundusii illam non viderit? quis qui nescierit venisse eam tibi eos dierum viam gratulatum? quis, qui non indoluerit, tam serò se, quem hominem secutus esset, cognoscere? Italia rursus percursatio eadem comitemina: in oppida militum crudelis, & misera deductio: in urbe auri, & argenti, maximèque

62 vini fœda direptio. Accessit, ut, Casare ignaro, cum

rum ille esset Alexandria, beneficio amicorum
 magister equitum constitueretur, tum existimavit se
 suo jure cum Hippiā vivere, & equos vestigaleis
 Sergio mimo tradere. Quid ego istius decreta,
 quid rapinas, quid hereditatum possessiones datas,
 quid ereptas proferam? cogebat egestas. quo se
 verteret, non habebat: nondum ei tanta à Ru-
 brio, non à L. Turselio hereditas venerat. nondum
 in Cn. Pompeji locum, multorumque aliorum, qui
 aberant, repentinus hares successerat, erat ei viven-
 dum latronum ritu, ut tantum haberet, quantum
 rapere potuisset. Sed hæc, quæ robustioris impro-⁶³
 bitatis sunt, omittamus: loquamur potius de ini-
 quissimo genere levitatis. Tu istis faucibus, istis
 lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate,
 tantum vini in Hippiā nuptiis exhauseras, ut tibi
 necesse esset in populi Romani conspectu vomere
 postridie. O rem non modò visu fœdam, sed
 etiam auditu! Si inter cœnam, in tuis immani-
 bus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe
 duceret? in cœtu verò populi Romani negotium
 publicum gerens, magister equitum, cui ructare tur-
 pe esset, is vomens, frustis esculentis, vinum redo-
 lentibus gremium suum, & totum tribunal imple-
 vit. Sed hoc ipse fateretur esse in suis sordibus. ve-
 niamus ad splendida. Caesar Alexandriam se re-⁶⁴
 cepit, felix, ut sibi quidem videbatur: mea autem
 sententia, si quis reipubl. sit infelix, felix esse non
 potest. Hasta non posita pro æde Jovis Statoris,
 bona (miserum me! consumptis enim lachrymis,
 tamen infixus animo hæret dolor) bona, inquam,

Cnei Pompeji Magni, voci acerbissima subjecta
 praconis: una in illa re servitutis oblita civitas in-
 gemuit servientibusque animis gemitus tamen popu-
 li Romani liber fuit. exspectantibus omnibus, quis-
 nam esset tam impius, tam demens, tam diis, ho-
 minibusque hostis, qui ad illud scelus sectionis aude-
 ret accedere, inventus est nemo praeter Antonium,
 praesertim cum tot essent circa hastam illam, qui
 alia omnia auderent. Unus inventus est, qui id
 65 auderet, quod omnium fugisset, & formidasset au-
 dacia. Tantus igitur te stupor oppressit, vel, ut
 primum, cum sector sis isto loco natus, deinde
 cum Pompeji sector, non te execrandum populo
 Romano, non derestabilem, non omneis tibi Deos,
 omneis homines, & esse inimicos, & futuros scias?
 Ac quam insolenter statim belluo invasit in ejus
 viri fortunas, cujus virtute terribilior erat populus
 Romanus exteris gentibus, justitia carior? In ejus
 igitur copias cum se subito ingurgitavisset, exul-
 tabat gaudio, persona de mimo, modo egens, re-
 66 pentè dives. Sed, ut est apud poetam nescio quem,
 Malè parva, malè dilabuntur. Incredibile, ac si-
 mile portenti est, quoniam modo illa tam multa,
 quam paucis non dico mensibus, sed diebus effude-
 rit. maximus vini numerus fuit, permagnum opti-
 mi pondus argenti, pretiosa vestis, multa & lauta
 supellex, & magnifica multis locis, non illa qui-
 dem luxuriosi hominis sed tamen abundantis. Ho-
 67 rum paucis diebus nihil erat. Quae Charybdis tam
 vorax? Charybdim dico? quæsi fuit, fuit animal
 unum: Oceanus medius fidius, vix videtur tot

res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam citò absorbere potuisse. Nihil erat clausum, nihil obsignatum, nihil scriptum. apotheca tota nequissimis hominibus condonabantur. alia mimi rapiebant, alia mima: domus erat aleatoribus referta, plena ebriorum: totos dies potabatur, atque id locis pluribus: suggerebantur etiam sæpe (non enim semper iste felix) damna aleatoria: conchyliatis Cn. Pompeji peristromatis, servorum in cellis, lectos stratos videres. Quamobrem desinite mirari, hac tam celeriter esse consumpta, non modo unius patrimonium, quamvis amplum, ut illud fuit, sed urbes, & regna celeriter tanta nequitiâ devorare potuisset. At ejusdem ades etiam, & hortos. O audacia immanem! tu ingredi illam domum ausus es? tu illud Sanctissimum limen intrare? tu illarum adium diis penatibus os importunissimum ostendere? quam domum aliquamdiu nemo adspicere poterat, nemo sine lachymis præterire, hac te in domo tamdiu diversari non pudet? in qua, quamvis nihil sapias, tamen nihil tibi potest esse jucundum. An tu illa vestibula, rostra, spolia. cum adspexisti, domum tuam te introire putas? fieri non potest. quamvis enim sine mente, sine sensu sis, ut es: tamen te, & tua, & tuos nosti. nec verò te unquam neque vigilantem, neque in somnis credo mente posse consistere: necesse est quamvis sis, ut es violentus, & furens, cum tibi objecta sit species singularis viri, perterritum te de somno excitari, jurere etiam sæpe vigilantem.

Me

- 64 Me quidem miseret parietum ipsorum atque tectorum. Quid enim umquam domus illa viderat, nisi pudicum, nisi ex optimo more, & sanctissima disciplina? fuit enim ille vir, patres conscripti, si-
cuc scitis, cum foris clarus, tum domi admirandus: neque rebus exteris magis laudandus, quam institutis domesticis. hujus in sedibus pro cubiculis stabula, pro tricliniis popinae sunt. Etsi jam negat, nolite, nolite querere. frugifactus est, mimam illam suam suas res sibi habere iussit: ex duodecim tabulis causam addidit, exegit. quam porro spectatus civis, quam probatus: cuius ex omni vita nihil est honestius, quam quod cum mimam fecit divor-
70 tium? At quam crebro usurpat, & consul, & Antonius? hoc est dicere, & consul, & impudicissimus: & consul, & homo nequissimus. quid enim est aliud, Antonius? nam si dignitas significaretur in nomine: dixisset aliquando, credo, avus tuus: & consul, & Antonius, numquam dixit. Dixisset etiam collega meus, patruus tuus: nisi tu solus es Antonius. Sed omitto ea peccata, qua non sunt earum partium propria, quibus tu Rempublicam vexavisti: ad ipsas tuas partes redeo, id est, ad civile bellum: quod natum conflatum, susceptum opera tua
71 est. Cur ei bello, tum propter timiditatem tuam, tum propter libidines defuisti? gustarascivilem sanguinem, vel potius exorbueras: fueras in acie Pharsalica antesignanus: L. Domitium nobilissimum, & clarissimum virum, occideras: multos, qui de praelio effugerant, quorum Caesar, ut nonnullos fortasse servasset, crudelissime persecutus trucidaras. quibus
rebus

rebus tantis, talibus gestis, quid fuit causa, cur in Africam Casarem non sequerere, cum praesertim belli pars tanta restare? itaque quem locum apud ipsum Casarem post ejus ex Africa reditum obtinisti? quo numero fuisti? cujus tu imperatoris quaestor fueras, dictatoris Magister equitum, belli Princeps, crudelitatis auctor, praeda socius, testamenti, ut ipse dicebas, filius, appellatus es de pecunia, quam pro domo, pro hortis, pro sectione debebas. * Primo respondisti plane ferociter: & , ne 72. omnia videar contra te, propemodum equa & justa dicebas, à me C. Caesar pecuniam? cur potius, quam ego ab illo? an ille sine me vicit? at ne potuit quidem. Ego ad illum belli civilis causam attuli: ego leges perniciosas rogavi: ego arma contra consules imperatoresque populi Romani, contra senatum populumque Romanum, contra deos patrios, arasque & focos, contra patriam iuli. Num sibi soli vicit? quorum facinus commune, cur non sit eorum praeda communis? jus postulabis: sed quid ad rem? plus ille poterat. * Itaque excussis tuis 73. vocibus, & ad te, & ad praedas tuas milites misit: cum repente à te praecleara illa tabula prolata, qui risus hominum de te erat? tantam esse tabulam, tam varias, tam multas possessiones, ex quibus, praeter partem Miseni, nihil erat, quod is, qui auctionaretur, posset suum dicere. Auctionis vero miserabilis aspectus, vestis Pompeji non multa: neque maculosa, ejusdem quadam argentea vasa collata: sordidata mancipia, ut doleremus quicquam esse ex illis reliquiis, quod videre possemus. * Hanc 74. tamen auctionem haeredes L. Rubrii decreto Caesaris

- prohibuerunt. Harebat nebulo : quò se verteret non habebat : quippe in his ipsis temporibus domo Casaris percursor ab isto missus deprehensus dicebatur esse cum sica. De quo Casar in Senatu aperte in te invehens, questus est. Proficiscitur in Hispaniam Casar, paucis tibi est ad solvendum, propter inopiam tuam, prorogatis diebus, ne tam quidem sequeris. Tam bonus gladiator rudem tam citò accepisti? hunc igitur quisquam, qui in suis fortunis tam timidus fuerit, pertimescat? profectus est tandem aliquando in Hispaniam : sed tutò, ut
75. ait, pervenire non potuit. * Quonam modo igitur Dolabella pervenit? aut non suscipienda fuit ista causa, Antoni, aut, cum suscepisses, defendenda usque ad extremum. Ter depugnavit Casar cum civibus in Thessalia, Africa, Hispania. Omnibus affuit his pugnis Dolabella : in Hispaniensi etiam vulnus accepit. Si de meo iudicio quaris, nollem : sed tamen consilium à primo reprehendendum, laudanda constantia, tu verò quid censes? Cn. Pompeji liberi primùm patriam repetebant. Esto, fuerit hac causa communis. repetebant præterea deos penates, patrios, aras, focos, larem suum familiarem, in qua tu invaseras, hac cum repperent armis ii, quorum erant legibus : etsi in rebus iniquissimis quid potest esse æqui? tamen erat æquissimum contra Cn. Pompeji liberos Cn. Pompeji
76. pugnare sectorem * An, tu Narbone in mensas hospitum cum vomeres, Dolabella pro te in Hispania dimicaret? qui verò Narbone reditus? & tamen quarebat, cur ego ex ipso cursu tam subito reversissem. Exposui nuper, Patres conscripti, causam
reditus

reditus mei, volui, si possem, etiam Kalend. Ian. prodesse reipublica, nam quod quarebas, quomodo rediissem: primum luce, non tenebris: deinde cum calceis, & toga, nullis in caligis, nec lacerna, ac etiam aspicias me, & quidem, ut videris, iratus Ne tu jam mecum in gratiam redeas, si scias, quam me pudeat nequitia tua, cujus te ipsum non pudet Ex omnibus omnium flagitiis nullum turpius vidi, nullum audivi quam, quod qui magister equitum fuisse tibi viderere, in proximum annum consulatum peteres, vel potius rogares, is per municipia, coloniasque Gallie, à qua, cum consulatus noster petebatur, petere consulatum solebamus, cum caligis & lacerna cucurristi. * At vide 77. dete levitatem. Cum hora diei decima ferè ad saxa rubra venisset, delituit in quadam cauponula, atq; ibi se occultans perpotavit ad vesperum, inde Cisio celeriter ad urbem advectus, domum venit capite involuto. Janitor, Quis tu? à Marco tabellarius. confestim ad eam, cujus causa venerat, deducitur, eique epistolam tradidit: Quam cum illa legeret flens (erat enim amatorie scripta) caput autem litterarum, sibi cum illa mima post hac nihil futurum, omnem se amorem abjecisse illinc, atque in hanc transfudisse) cum mulier fleret uberius, homo misericors ferre non potuit, caput aperuit. Et collum in vasit, o hominem nequam (quid enim aliud dicam? magis proprie nihil possum dicere) ergo, ut te, catamitum, neque opinato cum ostendisses, prater spem mulier aspiceret, iccirco urbem terrore nocturno, Italiam multorum dierum metu perturbasti? * Et domi quidem causam amoris habui- 78.

- sti, foris etiam turpiorem, ne L. Plancus praedes tuos venderet. Productus autem in concionem a tribun. plebis cum respondisses, te rei tua causa venisse, populum etiam dicacem in te reddidisti. Sed nimis multa de nugis, ad majora veniamus. Casari ex Hispania redeunti obviam longissimèque processisti, celeriter isti, & rediisti, ut cognosceret te, si minus fortem, attamen strenuum, factus es rei rursus nescio quo modo familiaris. Habebat hoc omninò Casar? quem planè perditum a re alieno, egentemque, si eundem nequam hominem audacemque cognoverat, hunc in familiaritatem libentissimè recipiebat. *
78. His igitur rebus praclarè commendatus, jussus es renunciari consul, & quidem cum ipso. Nihil queror de Dolabella, qui tum est impulsus, inductus, elusus. Qua in re quanta fuerit utriusque vestrùm perfidia in Dolabellam, quis ignorat? ille induxit, ut peteret: promissum, & receptum intervertit, ad seque transtulit. Tu ejus perfidia voluntatem tuam adscripsisti, veniunt Kalend. Januar. cogimur in senatum: invectus est copiosius multò in istum, & paratius Dolabella, quàm nunc ego. Hic autem iratus quæ dixit, dii boni? *
79. Cum primum Casar ostendisset, se prius, quàm profisceretur, Dolabellam consulem esse jussurum, quem negant regem, qui & faceret semper ejusmodi aliquid, & diceret, sed cum Casar ita dixisset, tum hic bonus augur eo se sacerdotio praeditum esse dixit, cum comitia auspiciis vel impedire, vel vitare posset: idque se facturum esse asseveravit, in quo primum incredibilem stupiditatem hominis cognoscite. *
80. Quid enim? istuc, quod

re sacerdotii jure facere posse dixisti, si augur non
 esses, & consul esses, minus facere potuisses? vide,
 ne etiam facilius: nos enim enunciationem solum
 habemus, consules, & reliqui magistratus etiam
 inspectionem: esto: hoc imperite (nec enim ab ho-
 mine nunquam sobrio postulanda prudentia) sed
 videte impudentiam. Multis ante mensibus in se-
 natu dixit, se Dolabella comitia aut prohibitorum
 auspiciis, aut id facturum esse, quod fecit: quis-
 quamne divinare potest, quod vitii in auspiciis fu-
 turum sit, nisi qui de cælo servare constituit? quod
 neque licet comitiis per leges: & si quis servavit,
 non habitis comitiis, sed prius, quam habeantur,
 debet nunciare. Verum implicata inscitia, impu-
 dentia est: si non scit, quod Augurem, nec facit,
 quod pudentem decet. * Atque ex illo die recorda- 82.
 mini ejus usque ad Idus Mart. consulatum, quis
 unquam apparitor tam humilis, tam abjectus?
 nihil ipse poterat, omnia rogabat: caput in adver-
 sam lecticam inferens, beneficia, qua venderet, a
 collega petebat: ecce Dolabella comitorum dies,
 sortitio prerogativa quiescit. Renunciatur, tacet.
 prima classis vocatur, renunciatur: deinde, ut
 assolet, suffragia: tum secunda classis: qua omnia
 citius sunt facta, quam dixi. * Confecto negotio 83.
 bonus augur (Lalium diceret) alio die, inquit. O
 impudentiam singularem. Quid videras? quid
 senseras? quid audieras? nec enim te de cælo ser-
 vasse dixisti, neque hodie dicis. Igitur obvenit
 vitium, quod tu jam Kalend. Jan. futurum esse
 pravideras, & tanto ante pradixeras. Ergo hercle

- magna, ut spero, tua potius, quam reipublica calamitate eumentus es auspicia, obstrinxisti Populum Romanum religione, augur auguri, consul consuli obnunciavisti, nolo plura: ne acta Dolabella videar convellere: qua necesse est aliquando ad
84. nostrum collegium deferantur. * Sed arrogantiam hominis insolentiamque cognoscite, quamdiu tu voles, vitiosus consul Dolabella: rursus, cum voles, salvis auspiciis creatus? si nihil est, cum augur his verbis nunciat, quibus nunciasti? confitere te, cum, alio die dixeris, sobrium non fuisse: sin est aliqua vis in istis verbis: ea qua sit, augur à collega requiro, sed ne fortè ex multis rebus gestis M. Antonii rem unam pulcherrimam transfiliat oratio, ad Lupercalia veniamus, non dissimulat. Patres conscripti, apparet esset commotum: sudat, pallet, quidlibet, modo ne nauseet, faciat, quod in porticu Minucia fecit: qua potest esse turpitudinis tanta defensio? cupio audire: ut videam, ubi rhetoris tanta merces,
85. ubi campus Leontinus appareat. * Sedebat in Rostris collega tuus: amictus toga purpurea, in sella aurea coronatus: ascendis, accedis ad sellam: (ita eras Lupercus, ut te esse consulem meminisse deberes) diadema ostendis: gemitus toto foro. Unde diadema? non enim abjectum sustuleras, sed attuleras domo meditatam, & cogitatum scelus. Tu diadema imponebas cum plangore populi, ille cum plausu rejiciebat, tu ergo unus sceleratè inventus es, qui cum auctor regni esses, cum quem collegam regni habebas, dominum habere velles, & idem tentares,
86. quid Populus Romanus ferre & pati posset. * At etiam misericordiam captabas, supplex te ad pedes abjicie-

abjiciebas : quid petens ? ut servires ? tibi uni peteres , qui ita à puero vixeras , ut omnia paterere , ut facile servires : à nobis Populoque Romano mandatum id certè non habebas . O præclaram illam eloquentiam tuam , cum es nudus concionatus . Quid hoc turpius ? quid fœdus ? quid suppliciiis omnibus dignius ? num exspectas , dum te stimulis fodiam ? hæc te , si ullam partem habes sensus , lacerat , hæc cruentat oratio . Vereor , ne imminuam summorum virorum gloriam : dicam tamen dolore commotus , nonne indignum est vivere eum , qui imposuerit diadema , cum omnes fateantur jure interfectum esse , qui abjecerit ? * At etiam inscribi 87. jussit in fastis ad Lupercalia , C. Casari , dictatori perpetuo , M. Antonium , consulem populi jussu regnum detulisse , Casarem uti noluisse jamjam minime miror te otium perturbare , non modò urbem odisse , sed etiam lucem , cum perditissimis latronibus non solùm de die , sed etiam in diem vivere : ubi enim tu in pace consistes ? qui locus tibi in legibus & in judiciis esse potest , quæ tu , quantum in te fuit , dominatu regio sustulisti ? idcõne L. Tarquinius exactus ? Sp. Cassius , Sp. Melius , M. Manlius necati , & multis post sæculis à M. Antonio quod fas non est , rex Roma constitueretur ? sed ad auspicia redeamus * De quibus rebus idibus Mart. 88. fuit in senatu Casar acturus , quero , tum tu quid egisses ? audiebam quidem te paratum venisse , quòd me de e mentitis auspiciis , quibus tamen parere necesse erat , putares esse dicturum : sustulit illum diem fortuna populi Romani , num etiam tuum de auspiciis judicium interitus Casaris sustulit ? sed

- incidi in id tempus, quod iis de rebus, in quas ingressa erat oratio, praterendum non sit. Quae tua fuga? qua formido illo die? qua propter conscientiam scelerum, desperatio vita? cum ex illa fuga beneficio sorum, qui te, si sanus esses, salvum esse voluerunt, clam te domum recepisti? * O mea frustra semper verissima anguria rerum futurarum. Dicebam illis in Capitolio liberatoribus nostris, cum me ad te ire vellent, ut ad defendendam rempublicam te adhortarer: quoad metueres, omnia te promissurum, simul ac timere desisses, similem te futurum tui, itaque cum ceteri consulares irent, redirent, in sententia mansi, neque te illo die, neque postero vidi, neque ullam societatem optimis civibus cum importunissimo hoste foedere ullo confirmari posse credidi, post diem tertium veni in eadem Telluris, & quidem invitus, cum omnes aditus armati obsiderent. * Qui tibi ille dies, M. Antoni! fuit? quanquam mihi subito inimicus exististi: tamen me tui miseret, quod tibi invideris, qui tu vix, dii immortales, quantus fuisses, si illius die ei mentem servare potuisses? pacem haberemus, quae erat facta per obsidem puerum nobilem, M. Antonii filium, M. Bambalioniis nepotem: quam te bonum timor faciebat, non diuturni magister officii: improbum fecit ea, quae, dum timor abest, a te non discedit, audacia, et si tum, cum optimum te putabant, me quidem dissentiente, funeri tyranni illius sceleratissimi praefuisti. Tua illa pulchra laudatio, tua miseratio, tua cohortatio. * Tu, tu illas faces incendiisti, & eas, quibus semiustulatus ille est: & eas, quibus incensa L. Bellieni domus deflagavit.

gravit. Tu illos impetus perditorum hominum, &
 ea maxima parte servorum, quos non vi, manu-
 que repulimus, in nostras domos immisisti, idem
 tamen, quasi fuligine absterisa, reliquis diebus in
 Capitolio praclara S. C. fecisti, ne qua post idus
 Mart. immunitatis tabula, neve cujusquam benefi-
 cii figeretur: meministi ipse de exulibus: scis, de im-
 munitate quid dixeris, optimum verò, quod dicta-
 tura nomen in perpetuum de rep. sustulisti. Quo
 quidem facto, tantum te cepisse odium regni vide-
 batur, ut ejus omnem, propter proximum dicta-
 torem tolleres metum. * Constituta resp. videbatur 92.
 aliis, mihi verò nullo modo, qui omnia te guber-
 nante naufragia metuebam. Num igitur me fefellit?
 aut num diutius potuit sui esse dissimilis? inspectan-
 tibus vobis toto Capitolio tabula figebantur: neque
 solum singulis veniebant immunitates, sed etiam
 populis universis, civitas non tum singulatim, sed
 provinciis totis dabatur. Itaq; si hac manent, qua
 stante rep. manere non possunt, provincias univer-
 sas P. C. perdidistis, neque vectigalia solum, sed
 etiam imperium populi Romani hujus domesticis
 nundinis diminutum est. * Ubi est septies millies 93.
 sestertium? quod in tabulis, qua sunt ad Opes, patebat
 funesta illius quidem pecunia, sed tamen, iis, quo-
 rum erant, non redderentur, qua nos à tributis pos-
 sent vindicare. Tu autem sestertium quadringenties
 quod idibus Mart. debuisti, quonam modo ante Kal.
 apr. debere desisti? quid ego de commentariis infinitis,
 quid de innumerabilibus chirographis loquar? sunt
 ea quidem innumerabilia, qua à diversis comeban-
 tur, non insciente te: sed unum egregium de rege De-

- jotaro populo Romano amicissimo decretum in Ca-
 pitolio fixum. Quo proposito nemo erat, qui in ipso
 94. dolore risum posset continere. * Quis enim cui-
 quam inimicior, quam Dejotaro Caesar? eque
 atque huic ordini, ut equestri, ut Massiliensibus, ut
 omnium, quibus rempublicam populi Romani ca-
 ram esse sentiebat. Is igitur, à quo vivo nec praesens,
 nec absens, quicquam aequi boni impetravit, apud
 mortuum factus est gratosus. Compellat hospitem
 praesens, computat pecuniam: imperat: in ejus
 tetetrarchiam ex Graecis comitibus suis collocat:
 Armeniam abstulerat à senatu datam. Hac vivus
 95. eripuit, reddidit mortuus. * At quibus verbis? mo-
 dò equum sibi videri, modò non iniquum, mira
 verborum complexio. Atque ille nunquam (sem-
 per enim absenti affui Dejotaro) quicquam sibi,
 quod nos pro illo postularem, equum dixi videri,
 Syngrapha H. S. centies per legatos viros bonos,
 sed timidos, & imperitos, sine reliquorum
 hospitem regis sententia, facta in Gynaceo, quo in
 loco plurima res veniunt, & veniunt. Qua ex syn-
 grapha quid sis acturus, meditari censeo: rex
 enim ipse sua sponte nullis commentariis Caesaris,
 simul atque audivit ejus interitum suo Marte res
 96. suas recuperavit. * Sciebat, homo sapiens, jus
 semper hoc fuisse. Ut quae tyranni eripissent, ea ty-
 rannis interfectis, ii quibus erepta essent, recupera-
 rent. Nemo igitur jure consultus, ne iste quidem, qui
 tibi uni est jure consultus, per quem hac agis, ex ista
 syngrapha debere dici pro iis rebus, quae erant ante syn-
 grapham recuperata: non enim à te emit, sed prius,
 quam tu suum sibi venderes, ipse possedit. Ille vir
 fuit,

fuit, nos quidem contemnendi, qui auctorem odimus, acta defendimus. * Quid ego de commentariis infinitis, quid te enumerabilibus chirographis loquar? quorum etiam imitatores sunt, qui ea tanquam gladiatorum libellos, palam vendiderit, itaque tanti acervi nummorum apud istum constituuntur, ut jam apprehendantur, non numerentur pecunia. At quam caca avaritia est? nuper fixa tabula est, qua civitates locupletissime Cretensium vectigalibus liberantur, statuiturque, ne post M. Brutum proconsulem sit Creta provincia. Tu mentis es compos? tu non constringendus? an Caesaris decreto Creta post M. Bruti decessum potuit liberari? cum Creta nihil ad Brutum Casare vivo pertineret, at hujus venditione decreti (ne nihil actum putetis) provinciam Cretam perdidistis. Omnino nemo ullius rei fuit emptor, cui defuerit hic venditor. * Et te exulibus legem, quam finxisti, Caesar tulit? nullius insector calamitatem, tantum queror, primum eorum reditus inquinatos, quorum causam dissimilem Caesar judicaverit: deinde, nescio, cur reliquis idem non tribuas? neque enim plus quam tres, aut quatuor reliqui sunt, qui simili calamitate fuerint. Cur tua misericordia simili non fruuntur? cur eos habes in loco patrum? de quo ferre, cum de reliquis ferres, noluisti: quem etiam ad censuram petendam impulisti, eamque petitionem comparasti, qua risus hominum, & querelas moveret. * Cur autem ea comitia habuisti? an quia tribunus plebis fulmen sinistrum nunciabat? tua quid interest? nulla auspicia sunt tuorum, cum sis religiosus. Quid? eandem in septemviratu nonne destituisi? intervenis enim.

97.

98.

99.

enim. Quid metuisti? credo, ne salvo capite negare non posses. Omnibus eum contumeliis onerasti, quem patris laoco, si ulla pietas esset, colere debebas, filiam ejus, sororem tuam ejecisti, alia conditione quesita, & ante perspecta. Non est satis: prohi infimulasti pudicissimam foeminam. Quid est, quod addi possit? contentus eo non fuisti. Frequentissimo senatu Kalen. Jan. sedente patruo, hanc tibi esse cum Dolabella odii causam ausus es dicere, quod ab eo sorori, & uxori tue stuprum oblatum esse comperisset. Quis interpretari potest, impudentiorne, qui in senatu, an improbior, qui in Dolabellam? an impurior, qui patre audiente: an crudelior, qui in illam miseram, tam spurcè, tam impie dixeris?

100. sed ad chirographa redeamus, qua fuit tua cognitio? acta enim Caesaris pacis causa confirmata sunt à senatu, qua quidem Caesar egisset, non ea, qua Casarem egisse dixisset Antonius. Unde ista erumpunt? quo auctore proferuntur? si sunt falsa, cur probantur? si vera, cur veniunt? at sic placuerat, ut ex Kalendis Jun. de Caesaris acris cum consilio cognosceretis. Quod fuit consilium? quem unquam advocasti? quas Kalendas Jun. expectasti? an eas, ad quas te, per agratis veteranorum colonis stiparum armis retulisti? ô praeclaram illam percursationem tuam mense Aprili atque Majo, tum, cum etiam Capuam Coloniam deducere conatus es.

101. * Quem admodum illam adieris, vel potius penè non adieris, scimus, cui tu urbi minitaris, utinam conère, ut aliquando illud penè tollatur: at quàm mobilis tua illa peregrinatio? quid prandiorum appa-

paratus? quid furiosam vinolentiam tuam profe-
 ram? tua ista detrimenta sunt, illa nostra, agrum
 Campanum, qui cum de vectigalibus eximebatur,
 ut militibus daretur, tamen infligi magnum reip.
 vulnus putabamus: hunc tu compransoribus tuis,
 & collusoribus dividebas. Mimos dico, & mimas
 in agro P. C. Campano collocatos. Quid jam que-
 rar de agro Leontino? quandoquidem haec quondam
 orationes in populi Romani patrimonio glandiferae
 & fructuosa ferebantur. Medio tria milia iuge-
 rum facere potuisset, sed ad iter, Italiamque redea-
 mus. * Deduxisti coloniam Casilinum, quo Caesar 1028
 antè deduxerat. Consulnisti me per literas de Ca-
 pua, tu quidem, sed idem de Casilino respondiſsem.
 Possésne, ubi colonia esset, eo coloniam novam jure
 deducere? negavi in eam coloniam, quae esset au-
 spicató deducta, dum esset incolumis, coloniam no-
 vam jure deduci: colonos novos adscribi posse, re-
 scripsi: tu autem insolentia elatus, omni auspicio-
 rum jure turbato, Casilinum coloniam deduxisti,
 quò erat paucis annis antè deducta, ut vexillum
 videres, & arasrum circumduceres: cujus quidem
 vomere portam Capua penè perstrinxisti, ut floren-
 tis colonia territorium minneretur. * Ab hac reli- 1030
 gionum perturbatione advolas in M. Varronis,
 sanctissimi atque integerrimi viri fundum Cassi-
 natem: quo jure? quo ore? eodem inquires, quo in
 heredum L. Rubrii, quo in heredum L. Turseli
 pralia. Quo in reliquas innumerabiles possessiones,
 & si ab hasta, valeant tabulae, modò Caesaris, non
 tuae, quibus debuisti, non quibus tu te liberaſti. Var-
 ronem quidem Cassinatem fundum quis veniſſe dicit?
 quis

- quis hastam istius venditionis vidit? quis vocem praconis audivit? misisse tu dicis Alexandriam, qui emeret à Cesare. Ipsum enim expectare mag-
104. num fuit * Quis verò audivit unquam (nullius autem salus cura pluribus fuit) de fortunis Varro- nis rem ullam esse detractam? quod si etiam scripsit ad te Caesar, ut redderes: quid satis potest dici de tanta impudentia? remove gladios illos parumper, quos videmus: jam intelliges aliam causam esse haste Caesaris, aliam confidentiae & temeritatis tuae: non enim te dominus modò illis sedibus, sed quivis amicus, vicinus, hospes, procurator, arcebit. At quàm multos dies in ea villa turpissimè es perbac- chatus? ab hora tertia bibebatur, vomebatur, lu- debatur. O tecta ipsa misera: quàm dispari do- mino: quanquam quo modo iste Dominus? sed ta- men quàm à dispari tenebantur. Studiorum enim suorum M. Varro voluit esse illud, non libidinum
105. diversorium. * Qua in villa antè dicebantur? qua cogitabantur? qua literis mandabantur? iura popu- li Rom. monumenta majorum, omnis sapientiae ra- tio, omnisque doctrina. At verò te inquilino (non enim domino) personabant omnia vocibus ebriorum, natabant pavimenta vino, madebant parietes: in- genui pueri cum meritoriis, scorta inter matres fa- milias versabantur. Cassino salutatum veniebant Aquino, Interamina: admissus est nemo: jure id quidem: in homine enim turpissimo obsolescebant
106. dignitatis insignia. † Cum inde Romam proficis- cens ad Aquinum accederet, obviam ei processit, (ut est frequens municipium) magna sanè multi- tudo: at iste operca lectica latus est per oppidum ut
- mortuus:

mortuus: stultè Aquinates: sed tamen in via habi-
 tabant. Quid Anagnini? qui cùm essent devii, ob-
 viam ei descenderunt, ut istum tanquam, si esset con-
 sul, salutarerent: incredibile dictu: sed tamen inter
 omnes constabat, neminem esse resalutatum; pra-
 fertim cùm duos secum Anagninos haberes, Mus-
 stelam & Laconem: quorum alter gladiatorum est
 Princeps, alter poculorum. † Quid ego illas istius 107.
 minas, contumeliasque commemorem, quibus in-
 vectus est in Sidoneo? vexavit Puteolanos; quòd C.
 Cassium, quòd Brutos patronos adoptassent, magno
 quidem iudicio, studio, benevolentia, caritate: non
 ut te, ut Basilium vi & armis, & alios vestri si-
 miles, quos clientes nemo habere velit, non modò esse
 illorum cliens. Interea dum tu abes, qui dies ille
 collega tui, cum illud, quod tu venerari solebas, bu-
 stum in foro evertit? qua re tibi nunciata, ut con-
 stabat inter eos, qui unà fuerunt, concidisti. Quid
 evenerit postea, nescio: metum credo valuisse & ar-
 ma, collegam quidem de cœlo detraxisti, effecis-
 tique non tu quidem etiam nunc, ut sit similis
 tui, sed certè ut dissimilis esset sui. * Qui verò re- 108.
 ditus inde Romam? qua perturbatio totius urbis?
 memineramus Cinnam nimis potentem: Syllam po-
 stea dominantem: modò Casarem regnantem videra-
 mus. Erant fortasse gladii, sed tamen ii absconditi,
 nec ita multi: ista vero qua & quanta barbaria est?
 agmine quadrato cum gladiis sequuntur scutati
 milites: scutorum lecticas portari videmus. Atque
 his quidem jam inveteratis P. C. consuetudine ob-
 duruimus: Kal. Jun. cum in senatum, ut erat con-
 stitutum, venire vellemus; metu perterriti repen-
 tē

109. *te diffugimus. * At iste, qui senatu non egeret, neque desideravit quenquam, & potius discessu vestro latatus est, statimque illa mirabilia facinora effecerit: qui chirographa Caesaris defendisset lucri sui causa, is leges Caesaris, easque praeclaras, ut remp concutere posset, evertit: numerum annorum provinciis prorogavit: idemque, cum actorum Caesaris defensor esse deberet, & in publicis, & in privatis rebus acta Caesaris rescidit. In publicis actis nihil est lege gravius: in privatis firmissimum est testamentum. Leges alias sine promulgatione sustulit: alias, ut tolleret, promulgavit: testamentum irritum fecit: quod etiam iustis civibus semper obtentum est: signa, tabulas, quas populo Caesar una cum hortis legavit, eas hic partim in hortos Pompeji deportavit, partim in villam Scipionis. * Et tu in Caesaris memoria diligens? tu illum amas mortuum? quem is majorem honorem consecutus erat, quam haberet pulvinar, simulacrum, fastigium, flaminem? est ergo flamen, ut Jovi, ut Marti, ut Quirino, sic divo Julio M. Antonius: quid igitur cessas? cur non inaugurare? sume diem: vide qui te inauguret: collega sumus, nemo negabit. o detestabilem hominem! sive quod tyranni sacerdos est, sive quod mortui. Quare deinceps, num, hodiernus dies qui sit, ignores? nescis, heri quartum in circo diem ludorum Romanorum fuisse? te autem ipsum ad populum tulisse, ut quintus praeterea dies Caesari tribueretur? cur non sumus praeextati? cur honorem Caesari tua lege datum deserere patimur? an supplicationes addendo, diem contaminari passus, pulvinaria noluisti? aut undique*

dique religionem tolle aut usquequaque conserva.
 * quæres, placeat ne mihi pulvinar esse fastigium,
 flaminem? mihi verò nihil istorum placeat, sed tu
 qui acta Caesaris defendis, quid potes dicere, cur
 alia defendas, alia non cures? nisi fortè vis fateri,
 re omnia quæstu tuo, non ullius dignitate metiri.
 Quid adhac tandem? expecto enim eloquentiam
 tuam: disertissimum cognovi avum tuum, at te et-
 iam aperiorem in dicendo. ille nunquam nudus est
 concionatus: tuum hominis simplicis pectus vidi-
 mus. Respondebisne ad hac, aut omnino hiscere au-
 debis? ecquid reperies ex tam longa oratione mea,
 tui te respondere posse confidas? * sed præterita omit-
 tamus. Hunc unum diem, hunc unum, inquam,
 hodiernum diem, hoc punctum temporis, quo loquor,
 defende, si potes, cur armatorum corona senatus sep-
 tus est,? cur me tui satellites cum gladiis audiunt?
 cur Valva Concordia non patent? cur homines omni-
 um gentium, maximè barbaros Ithyreos, cum sagit-
 tis deducis in forum? presidii sui se causa facere di-
 tit. Nonne igitur millies perire est melius, quàm in
 sua civitate sine armorum presidio, non posse vive-
 re? sed nullum est istuc, mihi crede, presidium. Ca-
 ritate, & benevolentia civium septum oportet esse,
 non armis. * Eripiet, extorquebit tibi ista pop. R. 112.
 tuam salvus nobis: sed quoquo modo nobiscum e-
 geris, dum istis consiliis uteris, non potes esse, cre-
 de mihi, diuturnus: etenim ista tua minimè avara
 conjunx, quam ego sine contumelia describo, nimi-
 um debet diu pop. R. pensionem tertiam, habet pa-
 pul. Rom. ad quos gubernacula reip. deferat: qui
 ubicunque terrarum sunt, ibi est omne reip. presi-
 dium

dium, vel potius ipsa resp. qua se adhuc tantum-
 modò ulta est, nondum recuperavit, habet qui-
 dem certè resp. adolescentes nobilissimos, paratos
 defensores, quàm volent, illi cedant, ocio consulen-
 tes; tamen à rep. revocabuntur, & nomen pacis
 dulce est, & ipsa res salutaris. Sed inter pacem &
 servitutem plurimum interest, pax est tranquilla
 libertas: servitus postremum malorum omnium, non
 114. modò bello, sed morte etiam repellendum. * Quod si
 seipso illi nostri liberatores è conspectu nostro abstu-
 lerunt: at exemplum facti reliquerunt, illi, quod
 nemo fecerat, fecerunt. Tarquinium Brutus bello
 est persecutus: qui tamen rex fuit, cùm esse Roma
 regem licebat. Sp. Cassius. Sp. Melius, M. Man-
 lius propter suspicionem regni appetendi sunt necati,
 hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed
 in regnantem impetum fecerunt. Quod cum ipsum
 factum per se praclarum, atque divinum est, tum
 expositum ad imitandum; praesertim cùm illi eam
 gloriam consecuti sint, qua vix calo capi posse videa-
 tur: etsi enim satis in ipsa conscientia pulcherrimi
 facti fructuserat, tamen immortalitatem non ar-
 115. bitror contemnendam. * Recordare illum, M. An-
 toni, diem, quo dictaturam sustulisti, pone ante ocu-
 los latitiam senatûs populiq; R. confer cum num-
 matione tua tuorumque; tum intelligas, quantum
 inter laudem & lucrum intersit. Sed nimirum, ut
 quidam, morbo aliquo & sensûs stupore suavitatem
 cibi non sentiunt: sic libidinosi, avari, facinorosi
 vera laudis gustum non habent. Sed si te laus allu-
 cere ad recte faciendum non potest, ne metus quidem
 à foedissimis factis potest avocare; iudicia non me-
 tris

tuis: si propter innocentiam, laudo: si propter vim:
 non intelligis, ei, qui isto modo iudicia non timeat,
 quid timendum sit? * quod si non metuis viros for- 116.
 tes, egregiosque cives, quod à corpore tuo prohibentur
 armis; tui te, mihi crede, diutius non ferent: qua
 est autem vita, dies & noctes timeri à suis? nisi ve-
 rò aut majoribus habes beneficiis obligatos, quam
 ille quosdam habuit ex iis, à quibus est interfectus:
 aut tu es ulla re cum eo comparandus. Fuit in illo
 ingenium, ratio, memoria, literaturà, cogitatio,
 diligentia: res bello gesserat, quamvis reip. calami-
 tosas, at tamen magnas: multos annos regnare est
 meditatus magno labore, magnis periculis, quod
 cogitabat, effecerat muneribus, monumentis, con-
 giariis, epulis multitudinem imperitam lenierat:
 suos premiis adversarios clementia specie devinxe-
 rat. Quid multa? attulerat jam libera civitati par-
 tim metu partim potentia consuetudinem serviendi.
 * Cum illo ego te dominandi cupiditate conferre pos- 117.
 sum: ceteris verò rebus nullo modo es comparandus.
 Sed ex plurimis malis, quae ab illo reip. sunt iniusta,
 hoc tamen boni est, quod didicit jam populus R. quan-
 tum cuique crederet, quibus se committeret, à qui-
 bus caveret: haec igitur non cogitas? nec intelligis sa-
 tis esse viris fortibus, didicisse, quam sit pulchrum,
 beneficio gratum, fama gloriosum, tyrannum oc-
 cidere? an, cum illum homines non tulerint, te fe-
 rent? * Certatim post hac, mihi crede, ad hoc opus 118.
 curretur, nec occasionis tarditas expectabitur. Re-
 spice quaeso aliquando remp. M. Antoni: quibus or-
 tus sis, non quibus cum vivas, considera mecum,
 ut voles: cum rep. redi in gratiam. Sed de te tu ipse

videris: ego de me ipso profitebor, defendi remp. ad-
 lescens, non deseram senex, contempsi Catilina gla-
 dios, non pertimescam tuos, quin etiam corpus li-
 benter obtulerim, si representari morte mea liber-
 118. tas civitatis potest. * Utinam aliquando dolor po-
 puli Rom. pariat, quod jam diu parturit. Etenim
 si abhinc annos propè viginti hoc ipso in templo ne-
 gavi posse mortem immaturam esse consulari: quan-
 tò verius nunc negabo seni? mihi verò P. C. jam
 etiam optanda mors est, perfuncto rebus iis, quas
 adeptus sum, quasque gessi, duo modò hæc opto:
 unum, ut moriens pop. Rom. liberum relinquam:
 hoc mihi majus à diis immortalibus dari nihil
 potest: alterum, ut ita cuique eveniat, ut
 de rep. quisque mereatur.

